

LPS RYTU AUKŠTAITIJOS INFORMACINIS BIULETENIS

Aukštaitis

1989 m. vasario 16 d.

Vienkartinis leidinys.

Kaina 20 kap.

VASARIO 16-OJI

Vyko Pirmasis pasaulinis karas. 1915 metų rudeni Lietuvą okupavo vokiečiai. Jų Rytų fronto vadovybė Kaune tvarkė Lietuvą. Buvo uždrausti susirinkimai, prieš karą veikusios draugijos, uždaryti laikraščiai.

1916 metų lapkričio 5 dieną Vokietija ir Austro-Vengrija paskelbė, jog iš buvusių Rusijos imperijos lenkiškų žemių atstatoma Lenkijos valstybė. Lenkų Valstybės Taryba pareiškė pretenzijas į Lietuvą. 1917 gegužės mėnesį Vilnius lenkai kreipėsi į Vokietijos kanclerį, prašydami priskirti Lietuvą Lenkijai. Vilnius lietuvių iš tą patį kanclerį kreipėsi su kitokiu turinio pareiškimu. Jie pareiškė, kad Lietuva noriapti nepriklausoma.

1917 metų rugsėjo 18—23 dienomis Vilniuje buvo susauktą lietuvių atstovų konferencija, į kuriai suvažiavo apie 214 atstovų iš visos Lietuvos. Konferencija vyko miesto teatre (Basanavičiaus gatvėje). Teatro salė buvo papuošta valnikais ir tautinėmis vėliavomis. Konferencija, pirminkaujant Jonui Basanavičiui, nutarė, kad Lietuva turi būti nepriklausoma valstybė. Buvo išrinkta 20 asmenų Lietuvos Taryba.

Tarybos darbas buvo sunkus. Vokiečiai jai jokių teisių nesuteikė. Tada Lietuvos Taryba nutarė veikti savarankiškai.

1918 metų vasario 16 dieną Lietuvos Taryba slapta susirinko Vilniuje ir priėmė nutarimą. Jame paskelbta, kad atstatoma nepriklausoma Lietuvos valstybė su sostine Vilniumi.

Jau kovo 23 dieną Vokietijos kaizeris Vilhelmas II pripažino Lietuvos nepriklausomybę.

1918 metų pabaigoje per Lietuvą pradėjo trauktis karą pralaimėję vokiečiai. Paskui juos žygavo Raudonoji armija. Vilniuje lenkai kûrė būrius miestui ginti. Nepriklausomybė atsidūrė pavojuje. Ją reikėjo apginti. Gręžę iš Rusijos lietuvių karininkai ir kareiviai padėjo organizuoti lietuvišką kariuomenę.

1918 metų lapkričio 23 dieną buvo išleistas įsakymas kariuomenei sudaryti. Tuo pradėjo rinktis savanoriai. 1919 metų sausio mėnesį Vilniuje, Šiauliuse, Telšiųose valdžią paėmė bolševikai. Jie artėjo prie Kauno ir Alytaus. Vasario 7 diena įvyko pirmosios Lietuvos kariuomenės kautynės prie Kėdainių. Cia žuvo pirmasis Lietuvos kariuomenės karelvis savanoris Povilas Lukšys. Vasario 13 dieną prie Alytaus ant tilto per Nemuną žuvo pirmasis karininkas Antanas Juozapavičius. Balandžio mėnesį Nepriklausomos Lietuvos kariuomenė besi-kaudama pasiekė Vilnių, bet jų jau užėmė lenkai. Visa 1919-ųjų metų vasara mūsų kariuomenė stūmėsi į rytus. Jų užėmė Ukmurgę, Panevėžį, Uteną, Zarasus. Sustojo jų prie Dauguvos.

Per visus 1919-uosius Lietuvos savanoriai kovojo su bermontininkais ir juos sutriuškinė. Paskutiniosios bermontininkų būrius Lietuvos kariuomenė išvijo 1919

metų gruodžio 15 dieną.

1920 metų spalio 7 dieną Suvalkuose buvo pasirašyta Lietuvos ir Lenkijos sutartis. Lenkai įspareigojo nepulti Lietuvos. Vilnius, Seinai ir kitos lietuviškos žemės atiteko Lietuvai.

Bet lenkai sulažė susitarimą. Jau kitą dieną po sutarties pasirašymo jie puolė Vilnius — Lydos ruože ir spalio 9 dieną jie užėmė mūsų sostinę. Didžiulės lenkų pajėgos puolė Kauno ir Ukmurgės kryptimi. Lapkričio 19—21 dienomis vyko smarkus mūšis tarp Giedraičiaus ir Sirvintos. Lietuvos kariuomenė laimėjo mūšius ir žygavo į Vilnių. Cia įsikišo Tautų Sąjunga ir ilgam puolimą sustabdė. Taip Vilnius ir jo kraštas liko aplėstas nuo Lietuvos.

Nepriklausoma Lietuva kėlėsi iš amžiaus trukusios priespaudos, stiprėjo ekonomiškai, kultūringėjo. Ji sparčiai vystėsi visose srityse iki Molotovo-Ribentropo paktos pasirašymo. Šis dokumentas tapo lemiamu Lietuvai. Ji neteko nepriklausomybės ir šimtų tūkstančių savo pačių geriausią žmonių.

1988-ųjų metų įvykiai uždegė atgimimo aukurą, privertė tautą susimąstyti, keltis ir eiti. Savo tikrają prasmę atgavo ir lietuvių tautos šventę — Vasario 16-oji.

Petras GALIAUSKAS

Bandome balsą, tiesiame nugaras

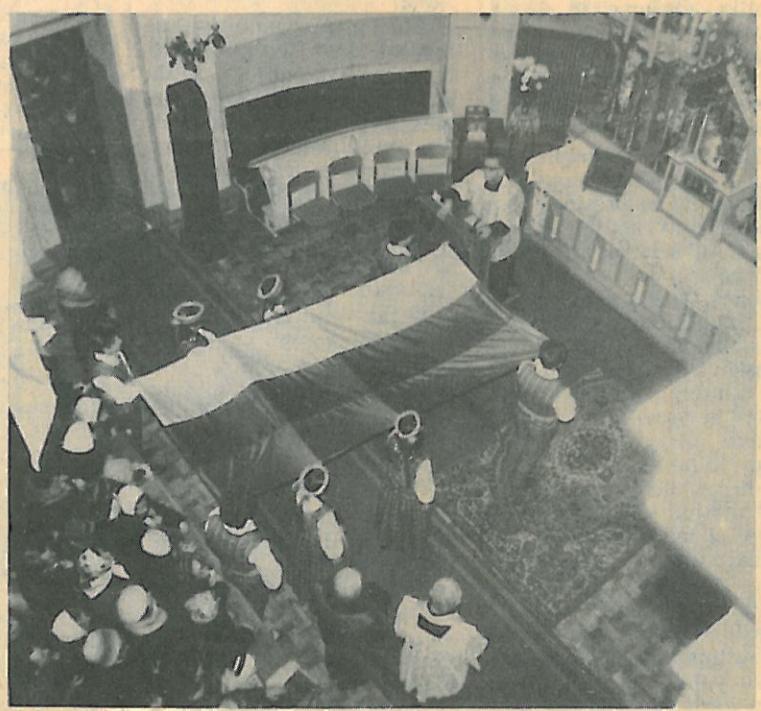
Sajūdžio bangą, nelauktai netikėtai pakilusį vos prieš kelis mėnesius, jau pasiekė net atokiausius užkampius, išjudindama net labiausiai užpelkėjusius užutekius, pažadindama protus ir širdis naujam, prasmingam gyvenimui. Dau-giatūkstantinių mitingai, vėliau jūros, ligi tol nematybos televizijos laidos turbūt nepaliko nė vieno abejingo tam, kas dedasi Lietuvoje. O laikraščiai ir žurnalaist, kuriuos anksčiau vos ne jėga brukdavo, net pagal kvitus patirkindavo, ar tikrai tas ir anas „užsisakė spaudą“, šiandien stalgia tapo deficitu, kaip ir visa kita pas mus: visi neraginami prenumeruoja, skaito, o perskaite ginčiasi, kaso pakaušius arba iš entuziazmo vos nešokinėja

(Nukelta į 3 psl.)

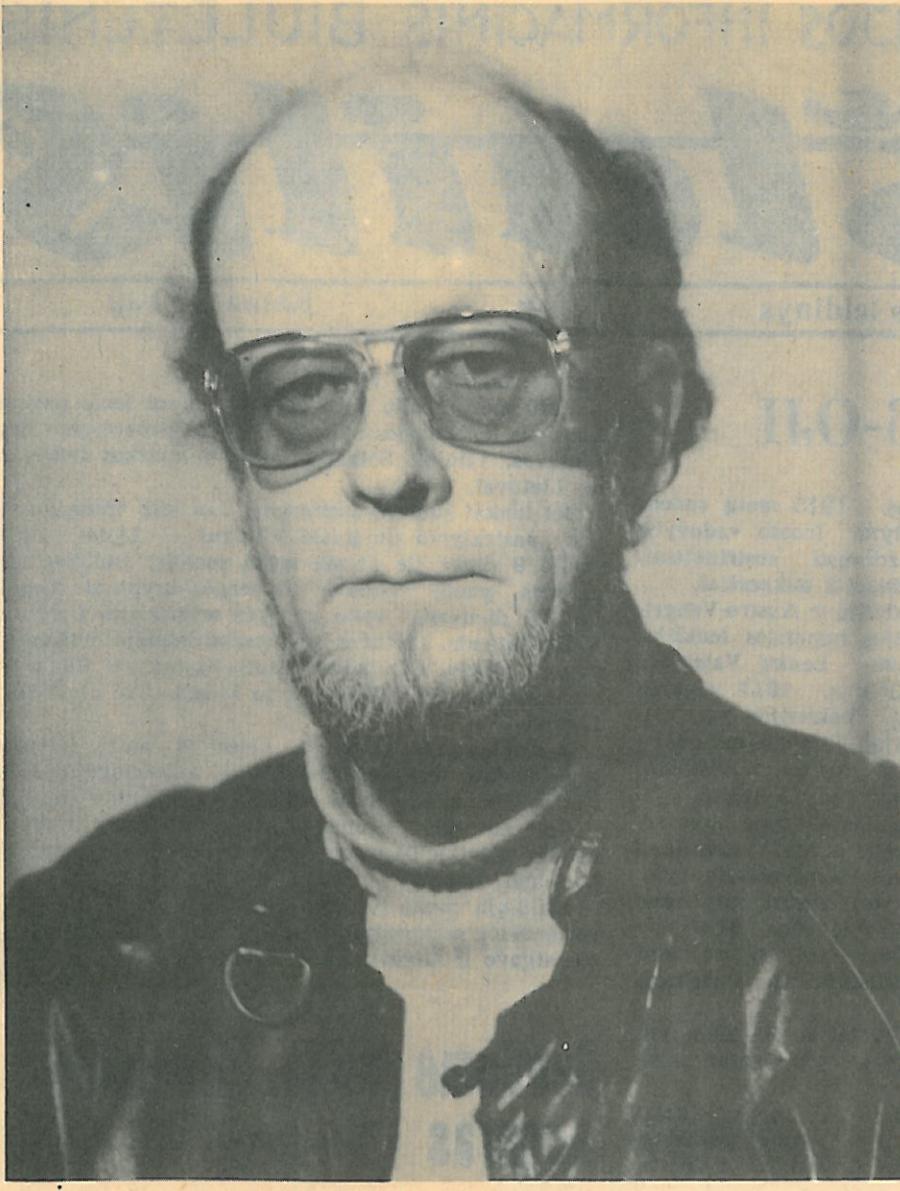
P. PANAVAS

ATMINTIS

Yra datų, ir yra datų
Nemarioj tautų atminty — —
Vėl apskukė istorijos ratą, —
Lyg tie patys, nors ir kiti.
Vėl užmerkiam akis — ir išnyram
Iš visokių erelių nagų,
Bandom imti knygą ir lyra,
Pravardžiuoti tauta ubagą — —
Lyg valvorykštės plakési vėliavos,
Taip rūpėjo jomis dar pažalst,
Bet kaimynai jau ruošė vėlines,
Pasipuoš žodžiais gražiais.
Vienas pardavé, kitas pirkó,
Trečias gundé suktu balsu, —
Ir tuštejo galulaukių pirklos,
Nuo tylėjimo darės baisu.
Ir dundėjimo klausémés vagonu,
Pripustytu ir užkaltu,
Ir gaudimo taigos vargonu
Virš ledéjančių nekaltu.
Nusirito audros ir ordos,
Stiebu kyla į dangų viltis,
Atsigavus nuo šukų ir ordinų,
Vélei bunda tautos atmintis.
Vėl sustojam prie kryžkelii, datu,
Po kuriom — nekėsti, mylimi,
Ir apskukė istorijos ratą,
Vėl bandome tapt savimi — —

Nuolat gerėjant Valstybės ir Bažnyčios santykiams, j persitvarkymo Sajūdį vis aktyviai įsijungia ir nuošliau slovėjusi visuomenės dalis. Praėjus metų lapkričio mėnesį daugybė žmonių dalyvavo Lietuvos persitvarkymo Sajūdžio rajono tarybos vėliavos šventinimo iškilmėse, kurios sutapo su atnaujinto J. Basanavičiaus paminklo atidengimu.

MŪSŲ KANDIDATAI

Arūnas Žebriūnas

Gimė 1930 m. Kaune, tarnautojų šeimoje. Vilniuje baigė A. Vienoolio vidurinę mokyklą ir išstojo į Valstybinį Dailės institutą. Baigės ji, 1955 m. pradėjo dirbtį Lietuvos kino studijoje. 1960 m. debiutavo filme „Gyvieji didvyriai“, pastatė novelę „Paskutinis šūvis“. 1960–1962 m. stažavosi „Mosfilmo“ kino studijoje pas kino režisierių Michailą Romą.

Nuo 1968 m. iki 1978 m. buvo išrinktas tarptautinės vaikų ir jaunimo filmų organizacijos (SIFEZ) prie Junesko draugijos nariu. Su lietuviškais kino filmais ir paskaitomis aplie Lietuvos kultūrą Arūnas Žebriūnas lankėsi Bulgarijoje, Čekoslovakijoje, Amerikoje, Prancūzijoje, Vakarų Vokietijoje. Už tarptautinių ryšių stiprinimą apdovanotas Blagojevo medaliu (Sofija).

1960 m. A. Žebriūnui suteikta LTSR Valstybinė premija. 1967 m. apdovanotas „Garbės ženklo“ ordinu. 1979 m. jam suteiktas LTSR nusipelniusio meno veikėjo vardas.

Nemaža A. Žebriūno filmu apdovanoti tarptautinių kino festivalių prizais Čekoslovakijoje, Šveicarijoje, Prancūzijoje.

1988 m. aktyviai ištraukė į Republikos persitvarkymo veiklą – dirbo LTSR kūrybinių sąjungų komisijs ruošiant respublikos persitvarkymo projektą.

1988 m. birželio 3 d. A. Žebriūna išrinko Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės tarybos nariu, o spalio 23 d. Sąjūdžio steigiamajame suvažiavime – Seimo tarybos nariu. Jis dalyvavo prie LTSR Aukščiausiosios Tarybos įsteigtoje darbo grupėje ruošiant naują LTSR Konstitucijos projektą.

A. Žebriūnas energingai kovoja už Republikos suverenitetą. Mitinguose ir susirinkimuose su rinkėjais drąsiai ir tiesiai skelbia kovą prieš stalinizmą, prieš kolonijinę ekonomiką, konstituciją ir tautinę priepaudą.

— Atėjo metas apsišpresti, kas mes? Nuolankūs vergai? Tautinę savigarbą iškelėt į šiltesnę ir

daugiau apmokamą vietą? Ar laisvi savo protėvių žemės gyventojai, susivieniję nepaisant partiškumo, religijos ir asmeninių ambicijų, kovotojai už teisinės respublikos sukurimą? — kalbėjo A. Žebriūnas Anykščiuose mitingo metu.

— Nė viena ideologija, kokia ji beatrodytu šventa ir progresyvi, vardin savo tikslu neturi telės prievertauti, naikinti tautinę samonę, — skambėjo A. Žebriūno žodžiai iš Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio suvažiavimų tribūnos.

A. Žebriūnas – TSKP narys. Jo žmona – LTSR liudės artistė Giedrė Kaukaitė. Duktė, Monika Žebriūnaitė, mokosi Vilniaus Valstybiame V. Kapsuko universitete. Duktė, Ula Žebriūnaitė, mokosi M. Čiurlionio meno mokykloje.

Daugelis darbo žmonių kolektyvų Anykščių, Utenos ir Zarasu rajonuose, sudarančiuose 253-ą rinkiminę apygardą, siūlo klimato režisierių Arūnai Žebriūnai kandidatu į TSRS liudės deputatus.

Paremkime šią pasiūlymą, nes A. Žebriūnas – principingas kovotojas už tlesia, niekada nesivaikė pigaus populiarumo, visada buvo ištikimas savo tautos interesams.

Leiskite gyventi saugiai

Siandien atėjo metas, kada Jūs galite drąsiai ir niekieno nevaržomi pasakyti – tokį rinkimų ir tokį kandidatą, kaip buvo stagnacijos laikais, mes nebenorime, nes tai buvo ne rinkimai, o paprasčiausias sučlavimas, liudės apgaudinėjimas. Valdžios nustatymu deputatai buvo skiriama nomenklaturinių darbuotojų arba patogūs žmonės, neturintys savo nuomonės. Dėl to, tokie deputatai, šiltai išitaisė, naujojosi privilegijomis, spec. krautuvėmis. Liudės jiems tarnavo, o ne jie liudžiai. Todėl prasidėjo kyšininkavimas, susiorganizavo ekonominė mafija, sužlugo ekonomika. Už šiltas vietas buvo parduota tautinė savigarda ir nacionaliniai interesai.

Siandien atėjo pertvarumas, atgimimas. Bet kas? Kokios jėgos dvejus metus neįsileido į mūsų respubliką viešumo ir demokratijos? Ir kokios jėgos siandieną stabdo šį procesą? Ir kokia jėga išjudino mūsų gyvenimą iš mirties taško?

Tik viešai ir drąsiai atsakė į tuos klausimus. Jūs žinosis ir nuspriešite, kokius žmones kelti kandidatais į Aukščiausiąją TSRS Tarybą.

Jums, liudės, žinoma, kad Lietuvoje apie 2 mln. žmonių pasiraše prieš konstitucines pataisas, nes jos paralyžiuoja. Respublikos suverenitetą. Taip. Žinome visi. Dabar norėčiau paklausti, ar Jūs žinote, kas iš lietuvių deputatų AT sesijoje Maskvoje balsovo už tas pataisas ir kas balsovo prieš? Mūsų televizijos laidoje-susitikime su keliais garbingais deputatais ir valdžios žmonėmis, grįžusiais iš Maskvos, taip buvo painiojama, kad net visų gerb. Kubilius nedrįs pasakyti tiesą. „Nemačiau, toli sėdėjau...“ Kas tai? Žinės graužimas? Gėda prieš savo liudžiai? Ar tai paprasčiausia baimė? Taip, atėjo metas, kada jie išsigando savo liudžiai, nes žinojo, kad 2 mln. parašu prieš konstitucines pataisas tai

yra tautos priesakas. Ne visi jį įvykdė. Tai įvyko todėl, kad jie neatstovavo liudžiai, jie buvo ne išrinkti, o primesti liudžiai.

Vertėtų prisiminti tą nelentą AT sesiją ir Lietuvoje, kuri buvo transliuojama per televiziją. Ir Jūs, liudės, sekėte jos eiga ir pastebėjote, kaip iš baimės pirminkaujantis gudravo, pažeisdamas sesijos vedimo procedūrą. Keturi deputatai siūlė paskelbti balsavimui 70-to straipsnio pakeitimą, t. y., visi Maskvoje paruošti išstatymai turi būti Respublikoje tvirtinami. Gale sesijos nė vienas deputatas neužprotestavo, kodėl nepateikiama balsavimui. Tarp kitko, neprotestavo ir Utenos rinkiminių apygardoje siandieną iškelti kandidatą. Kodėl?

Ogi ta prakeikta baimė ir vergavimas viršininkams! Baimė užsitraukti jų nemalonę, baimė prarasti šiltą vietą.

Siuo metu bandoma patiesinti, kad šis klausimas buvo nepribrendęs. Klaušimai ir demokratija nebrėsta lyg ropės arba arbūzai. Jie sprendžiamai arba ne. Demokratija yra arba nėra. Deputatai ryžtingi arba išsigandę. O tauta laukė!

Estai jau pasinaudojo savo užtvirtintu analogišku išstatymu. Jie sustabdė skaičių gamybos naujas linijas, kurios ekologiškai kenksmingos. Sustabdė ir kelių sąjunginių įmonių plėtimo projektavimus. Ar ne per daug buvo išsigandę mūsų Respublikos vadovai? Esameis nieko neatsitikto.

Kiek mus gali persekioti baimė ir nuolankumas? Kaip tai reiškia siandieną propaguojamas mūsų valdžios lėtas ir konstitucinės suverenumo išsikovojimas? Ogi tai, kad duotume laiko Centru užkirsti kelią tam-suverenumui. 19-os partinės konferencijos metu buvo kalbama, ir ryžtingai, kad būtina teisine valstybė, suverenės respublikos. Dabar jau aišku, kad tai buvo tik lengvas flirtas. Mūsų ekonomistai kartu su kitais Pabaltijo mokslininkais Rygoje patvirtino ir

pasiraše mūsų interesus atitinkant ekonominį modelį. Pasiraše ir buvęs plėano komiteto pirmininkas dr. Zaikauskas. O gruodžio mėnesį Maskvoje šis modelis buvo atmetas ir sukurtas kitas, bendras vienos respublikoms, kuris visiškai panaikino ankstesnį. Ir tą dr. Zaikauskas pasiraše. Išvadą padarykite patys.

Lietuvos tautinės mokyklos programą Maskvoje taip pat atmetė, šlykščiai gudraudami, nuslepdamis suvažiavimo stenogramas ir rezoliucijų projektus.

O kaip mūsų Konstitucijos reikalai? Kodėl vyriausybė iki šiol neskelbia liudės svarstymui projekto, paruošto LTSR MA ir Sąjūdžio?

Taigi, gerbiamieji, ant lėkštės niekas mums neatneš suverenumo. Laukiai sunkus ir ryžtingas darbas. Kokios Respublikos jėgos gali tai padaryti? Kokie išrinkti deputatai gali Maskvoje kovoti už mūsų tautos interesus? Baliai? Nonmenklaturiniai darbuotojai?

Abejoju. Nes juos persekioka baimė. Kodėl daugelis jų bijo išreikšti savo nuomonę? Vieni jos iš viso neturi, o kiti bijo netekti darbo, nes daugelis iš jų yra baigę įvairias partinės mokyklas, o ten, kaip žinote, profesijos neįsigyja. Jie gavo Dievo pateptė diplomą, kuri pateikus, galima mokyti kitus, galima komanduoti visų rūšių specialistus. Jie skiriama ne pagal sugebėjimą, bet pagal anketą. Tai kur jie ras siandien darbo? Stai jie ir yra pertvarkymo stabdžiai.

Siou metu Sąjūdžio programa, kuri vykdama kartu su atskirais pažangiais Partijos nariais ir yra ta jėga, kuri gali užtikrinti Respublikos suverenitetą, tuo pačiu be skambių lozngų pagerinti mūsų pašliausią ekonominą, o svarbiausia, ištvirtinti tautinį atgimimą, apginti ir išsikovoti suverenumo teises TSRS AT.

Anksčiau ir, iš dalies

dabar, rinkėjai mėgsta kelii kandidatams savo žemėlius arba žmones, nors kiek prisidėjusius prie rajono ekonominės vystymo. Gal tai neblogas paprotys, bet ne reikia jį taikyti be atodairos, o ypač į TSRS AT. Pavyzdžiu, man teko dalyvauti susirinkime, kuriamė keli ūkio astovai iškélé kandidatą dr. Zaikauską, nes jis yu žemėties ir daug nuveikęs ūkio naujala. „Mums reikėjo 10 t. cemento, o dr. Zaikauskas gavo net 100 t.“ — pasakė kolūkio astovas. Salėje kilo triukšmas, pasigirdo replikos: „Nuo kitų atėmė ir davė saviškiams“, „Drg. Zaikauską, kaip buvusi LTSR plano komiteto pirmininkė, reikia patraukti atsakomybę“ ir t. t. Jo ne iškėlė.

Mano nuomone, TSRS AT deputatas turi pirmiausia rūpintis esminiaisiai Respublikos reikalais, tada turės naudos ir visi Respublikos ūkiai, gamyklos, mokyklos, kultūros namai ar bibliotekos.

Galvoju, kad jau buvę LTSR arba TSRS deputatai ir nepasižymėję drąsa ir ryžtingumu, svarstant pačius skaudžiausius ir svarbiausius Lietuvos respublikos klausimus, galėtų pailsti ir užleisti vietą kitims.

Jeigu aš būsiu išrinktas deputatu, mano ranka ne sudrebės balsuojant už Lietuvos ateitį. Esu laisvas žmogus, niekada nesiveržęs į valdžią. Ką aš asmeniškai esu nuveikęs savo tautos labui? Tai būtų analogiškas klausimas, ką Sąjūdis yra nuveikęs Lietuvos laibui, todėl kad esu Sąjūdžio taryboje nuo pat jo įsikūrimo. Mes nebijoje prarastas išmirkyti pabėgių gamykla. Taip, taip, tą pačią, kurią iš vidurio miesto stengiasi išbrukti Kaunas. Žinoma, jie visiškai nereikalinga. Bet ir skaidriavandeniu Smalvų — Smalvų landšatinio draustinio, numatyta statyti geležinkelio pabėgių mirkymo gamykla. Taip, taip, tą pačią, kurią iš vidurio miesto stengiasi išbrukti Kaunas. Žinoma, jie visiškai nereikalinga. Bet ir skaidriavandeniu Smalvų įskeriu jinai nereikalinga. Ir ar iš viso jis mūsų Lietuvai reikalinga? Juk, anot vieno straipsnio autoriaus, blogiausiai tai, kad vienam betoniniam pabėgiui reikia 8 specialių varžų. O kadangi jie specialūs, tai geriau turėti medinius pabėgius. Buvo numatyta ir nemaža jų gamybos apimtis — 240 tūkstančių kubinių metrų išmirkyti pabėgių per metus, t. y. apie 660 kubinių metrų kasdien. Visas šios įmonės plotas turėjo užimti apie 70 ha, paaukojant 36 ha miškų. Už šį „malonumą“ Pabaltijo geležinkelio apygarda žadėjo atsilyginti, pasatydamas įvairių statinių ir atlikių gerbūvio darbų

Gražus savo gamta Zarasų rajonas jau kuris laikas tapo savotišku žmonių kantrybės bandymo poligonus. Prieš keletą metų kartu su visa platiąja Šalimų džiaugėmės, kad išlaikytas žodis, laiku paleidžiant „visiškai nekenksmingą“. Ignalinos AE 1-ajų blokų. Nesenai sužinojome, kad jis buvo statomas smarkiai forsuojant, ir jau rūdija suvirinimo siūlės. Ir jeigu staiga iš bloko gelmių pajudėtu nesuuodžiamai, nepagaunama, bet viša žudanti jėga, tai mus žada evakuoti pirmuosius. Mat Zarasai yra toje 30 km. zonoje. Bet mes norime ti keti, kad taip, kaip Cernobylje, neatsitiks, kaip nebus ir III AE bloko.

Juk i kiekvieną „atominę širdį“ iškraunama apie 190 tonų labai efektyvaus kurio ir daug milijonų rublių jo apsaugai.

Bekariaudami prieš III bloką, sužinojome, jog visai netoli atominės elektrownės, prie Turmantų, už 3 km nuo ežeringojo Smalvų — Smalvų landšatinio draustinio, numatyta statyti geležinkelio pabėgių mirkymo gamykla. Taip, taip, tą pačią, kurią iš vidurio miesto stengiasi išbrukti Kaunas. Žinoma, jie visiškai nereikalinga. Bet ir skaidriavandeniu Smalvų įskeriu jinai nereikalinga. Ir ar iš viso jis mūsų Lietuvai reikalinga? Juk, anot vieno straipsnio autoriaus, blogiausiai tai, kad vienam betoniniam pabėgiui reikia 8 specialių varžų. O kadangi jie specialūs, tai geriau turėti medinius pabėgius. Buvo numatyta ir nemaža jų gamybos apimtis — 240 tūkstančių kubinių metrų išmirkyti pabėgių per metus, t. y. apie 660 kubinių metrų kasdien. Visas šios įmonės plotas turėjo užimti apie 70 ha, paaukojant 36 ha miškų. Už šį „malonumą“ Pabaltijo geležinkelio apygarda žadėjo atsilyginti, pasatydamas įvairių statinių ir atlikių gerbūvio darbų

Turmantė už 5 milijonus rublių. Atseit, statykit smarvės ir varvalų fabriką, kuris pagadins Jums sveikatą, pražydys Gamtą, o mes Jums už tai — milijoną. Gerai, kad, visuomenės spaudžiamą, rajono valdžia pasiekė, jog ši „malonumą“ iš mūsų iškėlė. Kur? Neaišku? Gandai eina, jog netoli Turmantų, tik jau Latvijoje, o gal Jonavoj? Mat ten ir taip jau daug smarvės, jog pastaroji padėties nebeprakeis. Laukiamė ir daidromės, kuris projekto bus bandomas įgyvendinti.

Dar sužinojome, kad nuo Ignalinos AE link Rygos numatomai tiekti 750 kilovoltų elektros įtampos liniją. Mūsų rajonu jis eis 17 km, iš jų apie 6 km miškais. Pagal sąjungines normas linijos sanitarinius plotus — po 40 metrų nuo šoninių laidų, t. y. bendras linijos plotas bus apie 100 metrų. Tektų aukoti apie 60 ha miško. Ar verta? Be to, minėtos normos numato daugiau įvairių aprūpinių. Pavyzdžiu, draudžiama dirbtai po linija asmenims, neturintiems 18 metų, ribojamas technikos panaudojimas, agrokultūrų, kurioms reikalingas rankų darbas, auginimas.

Be to, kaip mus informavo Biržų Sąjūdžio astovai, šiai trasai, jos pastočių statybai Latenergui jau skirta 60 milijonų rublių. Užsakytai importinė aparatura, suvežti į sandėlius gelžbetonio gaminiai, metalinės konstrukcijos. Vėl, matyt, einama senos veiklos keliu — surenkame pagalbinius reikmenis, po to reikalaukim pagrindinio. Siuo konkretiui atveju — Ignalinos AE III bloko. Reikia tarti tvirtą NE tokioms užmačioms. Kaip lietuviams viena Lietuva, taip mums vienas Zarasų kraštas. Leiskite savo krašte mums gyventi ramiai, saugiai, sveikai.

A. JUKNEVICIUS
LPS Zarasų tarybos pirmininkas

Arūnas ŽEBRIŪNAS

Iš Sajūdžio pašto

ROKIŠKIS

JUOZAS
TUMAS
VAIŽGANTAS
1869-1933

Užmiršti puslapiai

Rokiškio E. Tičaus mokykla anksčiau nešiojo garbingą savo krašto sūnaus Tumo Vaižganto vardą. Tačiau ji buvo gimnazija vadinama. Vėliau prireikė naujų vardų. Naujų gavo ir šešiausioji Rokiškio mokykla, išugdžiusi Lietuvai daug galų žmonių. Dabar rajone diskutuoja — reikia ar nereikia sugrąžinti mokyklai buvusį jos vardą. Rokiškis

* * *

Rokiškyje buvo leidžiamas nemaža moksleivių leidinukas.

Citata iš „Varpo“ „Zvalgų takelis“. Neperniodinis Rokiškio „Prutenio“ ir Zivilės Devių 50 puslapių laikraštis Nr. 2. Leidinys didelio formato, puriu, spalvotu viršeliu. Išleistas gražiai ir kaip Skautų gana charakteringas. Pradėta leisti 1925 metų birželio mėn. 18 d. Redaguoją Antanas Degnys.

„Minčių Vainikas“. Neperniodinis Rokiškio Jaunesniųjų ateitininkų 44 p. laikraštis.

toli nuo Sajūdžio centrų. Gavūs vėjai čia papučia daug vėliau. Tik Tumo Vaižganto monumento, tyliai išstovėjusis visus sustingimo metus mokyklos kieme, niekas neklausia. T. Vaižgantas ramus. Jis visada liks su Tauta, garsins Lietuvą ir jos praeitį. Ir kiekvienas doras rokiškenas jam nusilenks, kaip nusilenkiamas švarai tautos sąžinei.

* * *

tėlis, formatas 17x21. Iš pirmo žvilgsnio atrodo gražiai. Kai dėl turinio, kaip jaunesniųjų ateitininkų, galima pasakyti, — sulig Jurgui ir kepure.

Daugiau naujų leidinių šiais metais nepasirodė. Laukiame naujo vėžlių berėplionjančio 7 numerio. Rokiškio T. Vaižganto žurnalo „Gyvenimo takais“.

Taigi, ketina išleisti kažkokį fenomeną ir aušrininkai. Be to, girdėtis, kad rengiamas spaudai vyresniųjų „ateitininkų laikraštis“ „Bakužės Viltis“. Lauksime.

Taip diskutuojama

Dažnai diskusijos Rokiškyje pakrypssta visiškai nelaukta rokiškenams kryptimi. Pradėta rajoniniam laikraštyste diskutuoti dėl „Spalio vėliavos“ laikraščio pavadinimo pakeitimo. Visi nudžiugo — pagaliau! Laiškų susilaukė laikraštis kaip niekada aug. Raše vieni, raše ir kiti... Tie „kiti“ (jų — 82) buvo už senajį pavadinimą. Atseit, pripratome jau, skamba revolučingai, beveik kaip lozangas. Pagaliau ir einame po Spalio vėliava. Pakeisi — ir iškels kitokia, nėries ne į tą puse... Baisus ir pagalvoli!

Už laikraščio pavadinimo pakeitimą buvo 330. Siulė įvairius. Žmonės norėjo, kad laikraščio pavadinimas atspindėtų ką nors savo, būdintį Rokiškių. Vėliau atėjo dar, apie 700 rokiškenų parašų, siūlančių keisti pavadinimą. Redakcijos raštai nukeliauto į partijos rajono

komiteta — ir trejetai savaičių ištigro...

Ir štai žinia: biuras nubalsavo už „Spalio vėliavą“! Plenume RK narai irgi pakėlė rankas „už“.

Tiesa, plenume buvę šiuo klausimu ir diskusiju, kurios pakrypo... į laikraščio turinį. Girdi, supaprastėjo laikraštis, gal duoti priedą „Turgo pletktai“. Mat jis pastaruoju metu rašo net apie tremtinius, Sajūdžio nesamones ir, kas blogiausia, leidžiamą pasireikšti net žmonių nuomonei. Kur tai matytai: rašo ir tie, kurie patys buvo ištremtil! Tik plenume, atrodo, pamiršta, kad tremtiniai... reabilituoti.

Taigi, kai kas norėtų, kad ne tik laikraščio pavadinimas, bet ir turinys liktų seinas.

Kam tai naudinga, nesunku suprasti.

Irena RATKIENĖ

MOLĒTAI

Kas gi konfrontuoja?

Molētiskiai ruošiasi LPS žemdirbių suvėžiavimui. Sklinda įvairiausios kalbos, situacija keičiasi vos ne kasdien.

Kol kolūkių taryba nebuvo atsiskyrusi nuo Sajūdžio, delegatų rinkimai į rajono žemdirbių konferenciją vyko sklandžiai ir aktyviai. Žemdirbių Sajūdžio grupės nariai dar šiaip taip susikalbedavo su rajono valdžia. Rajono laikraštyje pasirodė pranešimas apie žemdirbių konferenciją.

Zinia apie kolūkių tarybos atsiribojimą nuo Sajūdžio iš esmės pakeitė visą reikala. Tačiau žemdirbių konferencija vis dėlto įvyko nu-

matytą dieną. Deja, dauguma ūkiuose išrinktų delegatų (ne sajūdiečių) į ją neatvyko, mat jiems buvo rekomenduota „tokiai niekais neužsiminėti“. Gal ir gerai, kad taip atsitiko. I konferenciją suėjo tie, kuriems dar nūpi žemės ūkis, melžėjų, lauko darbininkų, mechanizatorių specialistų darbo sąlygos, žemdirbių gerovė. Na, o dauguma ūkių vadovų tuo metu agropromė karštai svarstė asmeninio pobūdžio klausimelį ir žemdirbių suėjimė nesitekė dalyvauti. Tai kas gi konfrontuoja ir kam tokia konfrontacija naudinga?

V. SIRONAS
Molētai

UTENA

Nei ruda, nei raudona

Su Antrojo pasaulinio karo dalyviu Pranu ZEMLEVICIUMI kalbasi jo darbo kolega Vitoldas Zabarauskas.

Vitoldas ZABARAUSKAS: Ar Jūsų kelio į frontą nedengia praėjusių metų volapstantu ir patriotizmo aureolė?

Pranas ZEMLEVICIUS: Prieš karą ir Kuktiškėse buvo sudaryta komuniumo kuopelė. Buvo neturtingų bežemių valstiečių sūnus, paakintas šviesnes ateitim, ir aš istojau. Niekis ten neuvekėm, bet, užėjus vokiečiams, kažkas iškundė. Baltaraštininkai suėmė, uždarė daboklē, ruošesi sušaudyt. Pasvarstę, kad dar anksti susiupti krauju, atidavė išvežt Vokietijon darbainus, Brombergio lageryje pajutom vokišką tvarką: kategoriską darbą ir diligēlių sruibą. Praėjo treji metai. Artėjant frontui, įlagėris pakriko, bėgiojo visi kas sau. Atsisveikinę su prancūzais, išėjom į priešingas puses. Traukė namo, į tėviškę. Cia pat, Lenkijoje, ir užklupo fronto pragaras. Nuo bombų slėpėmės rūsyje. Vokiečiai pasitraukė, atėjo rusai. Ilgai tardė, „kalte“ nuplaut, pasakė, turėsim krauju. Pirmojo baltarusių fronto rikiuotėn stojau ties Oderiu.

V. Z. Kokie stipriausiai kovu prisiminimai išliko?

P. Z. Baisūs. Nesijaudinamas negaliu kalbėti. Po to pagalvodavau, kad jeigu vėl reikėtu forsuoti Oderį ar dalyvauti Berlyno gatvių mūšyje, nebeišverčiau. Kai pulkų sumušdavo, atsitrauk-

davom, papildydavo naujais žmonėmis ir vėl „Za Stalinu! Za rodinu!“

V. Z. Matyta daug filmų apie kovotojų heroizmą ir dvasios stiprybę...

P. Z. Dvasios ganytojai buvo politrukai. Kiekvienam skyriui jų buvo po vieną. Buvo ir mūsų artilerijos baterijos. Per aviacijos antskrydžius negalėdavom nuo pabūklo pasitraukt nė per žingsnį. Tokiai momentais visada jaudavom nagano vamzdži prie nugarios. Dar blogiau buvo pėstininkams. Už batų nutrintas kojas nusaudavo vietoj.

V. Z. Su Sąjungininkų armija susitikot prie Elbės. Ar spaudė rankas amerikiečiams?

P. Z. Prie Elbės gržiom vėliau. Sturmujant Berlyną, buvo išsakytas kuo daugiau užimt patiemis.

Baisėjosi visi mumis ir mūsų uniforma. Buvom apdriske, suskretė, kojos apvyniotos skudurais. Anglai buvo labai mandagūs. Sužinoję, kad mes iš Lietuvos, atiduodavo savo kareiviskus paketus.

V. Z. Iš Berlyno gržote su trofėjais?

P. Z. Kai pasakė, kad veš namo, susirandom geressinus batus. Kas vyno iš rūsio, kas armoniką pasižemė. Bet melavo mums tyčia, kad neišsibarstytmame. Vežė per Lenkiją, Baltarusiją į Brianską. Ten nurengė, atėmė viską. Namai neleido dar ištisus metus.

V. Z. Sakėte, nelengva buvo tėviškėje po karą. Ant rugaros nesėjot po 26ply-

Brangūs uteniškiai, tautiečiai

Lietuvos persitvarkymo Sajūdžio Utenos rajono Taryba sveikina Jus didžiausios mūsų Tautos šventės — Vasario 16-osios proga. Linkime Jums taurių jausmų, šviesių minčių, kilnų poelgių, giedros nuotaikos, stiprios sveikatos, pasisekimio darbe ir asmeniniame gyvenime.

Kviečiame visus Jus dalyvauti Vasario 16-osios iškilmingame mitinge, kurio pradžia 14 val. senosiose miesto kapinėse. Ten pagerbime Vyrų, paaukojusius gyvybę už šią Dieną ir mūsų Tautos Laisvę, atminimą. Po to eisime prie Tautos patriarcho daktaro Jono Basanavičiaus paminklo. Tai jam lėmė likimas pirmajam paskelbtį Lietuvos Nepriklausomybės Akta. Tas pats likimas ir tą pačią dieną vėlesnais metais nutraukė šio Didžio Zmogaus gyvybės siūlą...

Kartu norime paprašyti oriai ir prasmingai atšvesti šią Šventę. Pamirškime šią Dieną blogą nuotaiką, kitas negeroves, negadinkime vieni kitims gražaus išpuolio. Gal kokioms tamšioms jėgomis nepatinka, kad taip — ramiai, vieningai eidama Lietuva gali tolį nuelti. Jei atsirastų šią Dieną nekulturingy, lai jie lieka vieni savo „šauksto deguto“ srėbti.

Sajūdis kviečia visus nuo Vasario 16-osios išsijungti į Motiejaus Valančiaus blaivybės judėjimą. Atminkime, kad blaivumas visada buvo geroji lietuvių budo savybė ir dvasios išpuolių laida.

Šią Dieną mes žengsime dar vieną žingsnį į priekį. Į prieši link Demokratijos, Laisvės ir Nepriklausomybės. Todžiems „nesusipurvinkime kojų, aplenkime šiukšles“.

Beje, dėl šiukšlių. Nutirpus sniegui, jų nemažai mleste. Ar ne derėtų labiau apsišvarinti prieš Šventę? Iki susitikimo mitinge.

LPS Utenos rajono Taryba

IGNALINA

Rimutė Rimšelienė dirba Ignalinos 1-ojoje vidurinėje mokykloje užklasino darbo organizatore. Pagal speciálę — matematikos mokytoja. Gimė ir augo Ignalinos raj., Deniūnų kaimo vienkieinyje.

..Tėtė buvo eigulys. Tai jis mane išmokė mylėti ir suprasti ne tik žolę, medį, bet ir knygą.

Pirmajį eileraštį parašiau penktąje klasėje. Būdama abiturientė, dalyvavau respublikiniam Poezijos pavasarioje Kapsuke. Studijų metu rašiau, bet skaitydavau tik draugams. Dirbant Ignalinos vidurinėje, skelbi eileraščius paskatinos mokytoja

Irena Saltenienė, — pasakoja poetė.

Rimutė Rimšelienė — LPS rėmimo grupės narė. Sie metai jai itin laimingi. — jos gimtadienio dieną, vasario penktąją, vyko Vilniaus arkikatedros grąžinimo iškilmes. Taip jau sutapo, kad prieš 40 metų, poetės gimimo dieną, Vilniaus arkikatedra buvo atimta, o dabar, po keturių dešimtmečių, grąžinta.

Sveikiname Rimutę Rimšelienę su jubiliejiniu gimtadieniu (šiek tiek paveluotu) ir visus lietuvius Arkikatedros grąžinimo proga.

Ignalinos sajūdiečiai

Rimutė RIMŠELIENĖ

Iš to aiškumo,
Kai niekas neaišku,
Iš to tikrumo,

Kai niekas netikra,
Kiek šiaip metų
Po melą vaikščiotą?

Ar besurasim sielai
Skaityklą?
Ar sugebėsim
Iveikti liūną,

Ar dar surasim,
Kur pasibelsti,
Kartomės prazudę
Dvasią ir kūną,

Net neišmokė
Kentėt ir melstis?
Rūpintojėlio

Rankos pavargę
Dar tebelaišo

Uždėta kryžiu,
O liūdnos akys
I kelią žvelgia —
Laukia ir laukia,

Gal kas slėgti...

Laikmetis
Taiso klaidas.

Iš naujo
Istoriją rašo...

Tie, kurie
Pelenaistis
Paversti.
Už save

Jie nėko neprašo.
Reikia viską
Ivertint, suprast,
Jau įpratome
Praeiti teisti,

Tik užmirštam
Paklaust save.

Kuo mes būsim
Ateinantiems...

Nepalengvėjo.
Ne, nepalengvėjo,
Kai praregėjimas atėjo

Ir tiesa...

Neatsiteisi atgaila
Ar netylejimu,

Kai reikia būti
Meile ir šviesa...

Kai reikia būti
Prie versmės, prie ištakų:

Gaiinti, laistyti
Tautos šaknis,

Kai reikia gržt
Iš prieštės,
Iš kryžkelį,

Uždegti naują žiburi
Vilties.

O gal kitaip?
Juk daug ko
Dar nežinome.

Bet Atgimimo
Nerami bangos

Mus neša jau
I išsvajotų rytdieną

Ir šaukia būt
Kartu su Lietuva...

Pagaliau dlenos šviesa išvydo mūsų leidinys. Jis turėtų išeiti per mėnesį du sykius. Prašome neptykti, jei pradžioje periodiškumo